

Inhaltsverzeichnis

Teil I. Untersuchungen

Literatur		-27-
Einleitung		-33-
Überlieferung		-38-
Handschrift G		-39-
S		-40-
L		-42-
N		-45-
C		-49-
O		-51-
K		-52-
W		-53-
M		-55-
A		-60-
E		-62-
B		-63-
F		-64-
H		-68-
R		-70-
T		-72-
Bemerkungen zu weiteren Hss		-75-
Textvergleich und Bewertung der Hss		-77-
Wurde der Traktat deutsch oder lateinisch verfaßt?		-95-
Zur Datierung		-105-
Zur Überlieferungsgeschichte		-109-

Teil II. Text: De reparatione hominis

<u>Marquard von Lindau:</u>		1
-----------------------------	-------	---

De reparatione hominis

Art. I. De hominis formatione sive creatione

A) creatio primi hominis		3
Q: Cur non in paradiso formavit, sed in agro?		
B) creatio Evae (Gen II, 18-24)		
1. "Non est bonum hominem esse solum."		
2. "Deus immisit soporem in Adam."		4
Q: Qualis erat ista dormitio?		
3. "Tulit unam de costis eius et formavit mulierem"		
Q: Cur non de terra vel alia materia, sed de viri costa formavit mulierem?		

Q: Quare de dormiente et non de vigilante? 5

Q: Quare de latere, non de capite vel pede?

4. "Et adduxit eam ad Adam."

5. "Propter hoc relinquet homo patrem et matrem."

6. "Et duo erunt in carne una."

C) spiritualiter deducendum hunc textum

1. "Non est bonum hominem esse solum."

2. "Immisit deus soporem in Adam." 6

3. "Tulit unam de costibus eius."

4. "Et adduxit eam ad Adam."

5. "Propter hoc relinquet homo patrem et matrem."

6. "Et erunt duo in carne una." 7

D) Ex sex conditionibus creati hominis ad sex inducimur in nobis habenda 8

1. Creatio hominis fuit humillima.

a) de luto

b) in loco tam humili

c) ex parte animae

2. amorosa

3. admirabilis

Q: Cur haec omnia tam mirabiliter in unum congregavit? 9

Q: Cur tam nobilem spiritum limo sic univit?

4. divinissima

Q: Numquid imago causa divina homini impressa possit a mente rationali simpliciter deleri? 10

Q: Numquid perfectius relucet in angelo quam in anima?

5. vitalis et vitae increatae communicativa 11

6. natura nobilissima

a) ex fine 12

b) quoddammodo anima est infinita

c) ex seminibus nobilissimis

Q: Si angelus non peccasset, an homo adhuc creatus fuisset.

Art. II. De sex corporis ornatibus primi hominis 13

1. corporis pulchritudo et perfectio

Q: An tunc contraxissent in omni gradu? 14

Q: Si homo stetisset in statu innocentiae, fuissentne tot homines geniti quod modo sunt nati?

Q: Numquid, qui nati fuissent, extitissent ita imbecilles sicut illi, qui nunc generatur?

2. plena munditia absque sorde

3. immortalitas 15

4. mira et transcendens vivacitas

5. levitas et mira agilitas 16

Q: Potestne homo ad istud privilegium in statu nunc currente readipisci?

6. quod corpus influentiis astrorum, quoad conditiones mentem alternantes, subiectum non fuisset.

Art. III. De sex animae ornatibus in statu innocentiae 17

1. stola originalis iustitiae

Q: Nonne primus parens umquam existens in paradiso fuit in gratia gratum faciente?

2. illustratio seu claritas intellectus triplici scientia praeditus:

- a) notitia creatoris
- b) notitia sui ipsius
- c) cognitio rerum propter se factarum

Q: Numquid in tali statu pueri fuissent nati perfecti in scientia tali perfecta et rationis usu? .. 18

3. anima tribus luminibus fuit accensa

- a) lumen naturae
- b) lumen fidei
- c) lumen gloriae

4. libertas et potestas libertatis

5. anima naturaliter et supernaturaliter sine resistentia fuit dulcissime mota	19
6. collatio septem donorum sancti spiritus	20
<u>Q</u> : Qualis lingua inter ipsos fuit usitata?	
<u>Q</u> : Numquid homo ad dignitatem et puritiam pristinam potest meritis et divinis operationibus pervenire?	
Art. IV. <u>De conditionibus paradisi terrestris</u>	21
sunt tres sententiae: 1. paradus est tantum corporalis	
2. spiritualis tantum	
3. et corporalis et spiritualis	
A) paradus realis habet sex proprietates:	
1. locus altissimus	
2. latissimus	
<u>Q</u> : Numquid omnes simul mansissent usque ad completionem numeri electorum?	
3. amoenissimus	22
4. luminosus	
5. securus	
6. temperatissimus et quoad auram proportionatissimus	23
<u>Q</u> : Profecissentne in merito ibidem continue?	
B) spiritualiter deducendo: paradus in nobis	
1. altissimus	
2. latissimus	
3. amoenissimus	
4. luminosus	
5. securus	
6. temperatissimus	

1. vita iustissima

- a) iustitia monastica
- b) iustitia oeconomica
- c) iustitia politica
- d) iustitia hierarchica

Q: Potuissentne pecasse venialiter?

2. lege amoris regulata
gradus amoris:

- a) Homo diligit seipsum.
- b) Homo diligit deum sibi necessarium.
- c) Homo diligit deum propter ipsum.
- d) Homo se et omnia tantum diligit propter deum 26

Q: Numquid ibi fuisset inclinatio naturalis plus
ad unum quam ad reliquum?

3. sine cura crastina aut proprietate terrena

4. divinissima 27

5. angelica societate fulcita

6. permaxime voluptuosa

Q: Quid fuissent locuti?

Q: Qualem vestitum habuissent?

Q: Fuissentne in donis aequaliter dotati?

Art. VI. Qualia praecepta dedit deus primis parentibus?

Oboedientia sola virtus est in paradiso.

A) ad litteram:

- 1. quoad deum: "De ligno scientiae boni et mali non comede."
- 2. quoad proximum: "Crescite et multiplicamini." 30
- 3. quoad seipsum: "De omni ligno, quod est in paradiso
comedetis."

Q: Nonne melius est, quod fit ex amore puro quam quod fit ex necessitate et ex praecepto?

Q: Cur praeceptum dedit, quod eos non servaturos praescivit?

Q: Qualis fuit ista arbor scientiae boni et mali?
Fuitne per se bona aut mala?

Q: Cur vocata est illa arbor scientiae boni et mali? .. 31

B) spiritualiter deducendum: 32

1. Haec arbor sunt cuncta creata, quae sunt mala permixta.
2. "Crescite et multiplicamini" per virtutum aggregationem et multiplicationem. 33
3. Paradisi lignum est vera sincera veritas per se.

Art. VII. Qualiter temptatus fuit homo et quomodo corruit ab altitudine sui status. 35

A) textus ad litteram:

1. Primo hostis antiquus feminam aggressus est.
2. "Cur praecepit, ut non comederitis?"
3. "De fructu ligni, quod est in medio." 36
4. "Nequaquam moriemini."
5. In tribus hominem temptavit:
 - a) per avaritiam
 - b) per superbiam
 - c) per delectationem
6. "Manducavit et dedit viro suo."

Q: Cur non erubescabant, cum nudi essent?

Q: An in coitu fuisset delectatio in statu innocentiae?

B) spiritualiter exponendo:

1. "Serpens erat callidior cunctis animantibus."
2. Modus temptationis frequenter in nobis completur. 37
3. "Viditque mulier lignum, quod esset pulchrum." 38

4. "Erat uterque nudus et non erubescant."	
5. Cognoverunt se nudos et erubuerunt.	
Q: Quomodo primi parentes intelligere potuerunt deum loquentem?	39
6. "Consuerunt folia ficus et fecerunt perizomata."	
 Art. VIII. <u>Qualiter homo de loco voluptatis expulsus fuit</u>	40
Q: Fuitne lignum vitae ad litteram verum lignum?	
Q: Quomodo per animal tortuosum seduci tam faciliter poterant?	
Q: Quis eorum plus peccavit?	
spiritualiter sumendo:	41
1. "Cum audisset vocem domini deambulantis."	
Q: Cur dicit textus: ad auram post meridiem?	42
2. "Adam, Adam, ubi es?"	
3. "Mulier dedit mihi de ligno."	
4. "Super pectus tuum gradieris."	
5. "Fecit deus Adae et uxori suae tunicas pelliceas."	43
6. "Videte ergo, ne forte mittat manum suam."	
Q: Quid est, quod textus inquit: "Collocavit ante paradisum Cherubim?"	45
Q: An primus homo tunc ante sui expulsionem comederit de ligno vitae.	46
Q: Quam diu homo in paradiso steterit, antequam expulsus fuerit?	
Q: Numquid per miraculum ad eundem locum voluptatis aliqui sunt translati?	
Q: An aliqui per miraculum translati postea ad nostrum habitabile sunt reversi? (Exemplum de confratribus OFM)	47

Art. IX. Quam graviter primi parentes peccaverunt 49

Circumstantiae aggravantes:

1. Tanta ratione vigeant
2. in tanta delectatione et amoenitate
3. donis divinis praediti
4. praeceptum modicum
5. nullum intus impellens
6. Deum speciali modo dehonabant.

Q: Cur deus sic se graviter dehonore permittit
et cotidie permittit?

Art. X. Qualiter homo vulneratus est et punitus fuit. 51

1. Omnes ornatus corporis subtracti et debiliti fuerunt.
2. per subtractionem ornatuum animae
3. per supernaturalium donorum subtractionem 52
4. Aeternae damnationis adiudicati fuerunt.
5. Ordo universi totius deordinatus fuit.
6. Tam amoeno et desiderabili loco expulsus fuit.

Q: Num primus parens punire per extrinsecas
poenas debuit?

Q: An maioris misericordiae et pietatis sit
peccata dissimulare quam ipsa ulcisci in
continenti et punire? 53

Art. XI. Quod decuit deum perficere, quod de natura humana
incepit. 55

1. Nullus sapiens opus incipit, quod in finem non producit.
2. Nihil pretiosius cognoscitur deus fecisse quam rationa-
bilem creaturam ad gaudendum de se.

3. Indecens foret, quod dominus aliquid malum fieri permitteret, quod sola voluntate impedire posset, nisi aliud bonum ex illo malo eliceret.
4. Indecens foret, quod sapiens caphum de suis manibus excuti permitteret, nisi precioso modo reparare intenderet. 56
5. Indecens foret, ut proprium honorem sibi permitteret auferre, quem numquam recuperandum sciret.
6. Ergo decuit, ut talis status reformaretur.

Q: Possentne praedictae rationes de ruina angelorum et ipsorum reparatione fieri?

Art. XII. Quod congruentia, non necessitate casus generis humani tantum per deum et hominem debuit reparari. 58

1. Solus deus satisfacere pro peccato non potuit.
 - a) Pro peccato avaritiae non satis fit nisi per paupertatem,
 - b) superbia non corrigitur nisi per humilitatem,
 - c) nec pro peccato inordinatae delectationis satis fit nisi per cruciatum et amaritudinem.
2. nec purus homo
3. Homo fuit obligatus reddere deo plus quam omne, quod sub deo fuit 59
4. Diabolum victorem homo vulneratus non vincere potuit
5. Pro contumelia illata plus debet reddere quam abstulit.... 60
6. Satisfactio est redditio alias indebiti

Q: Si homo impotens fuit ad solvendum debitum, deus debuit habere excusatum, annon? 63

Q: Cur non dimmisit hominis peccatum ex sola misericordia absque satisfactione praevia?

Art. XIII. Mors Christi, dei et hominis, ad satisfaciendum pro homine deo fuit via congruentissima, quamvis non necessaria 65

1. Congruum fuit, ut sicut homo peccaverat per suavitatem se subiciendo diabolo, ita vincat per asperitatem ipsum diabolum.
2. Dei filius satisfactionem debiti nos ligare ad amorem reciprocum voluit.
3. Mors non moritur nisi in vita.
4. Aliquid debuit deo dari pro peccato hominis, quod alias debitum non fuit.
5. Congruum fuit, quod ista satisfactoria oblatio pro omnibus peccatis infinitorum, si fuissent, mundorum, in qua de omni offensa pater placari debuit, esset pretiosissima.
6. Congruum erat, ut qui ovem errantem in veritatis viam reduceret, venerat etiam, ut semitam perfectae iustitiae explanaret. 66

Art. XIV. Qualiter antiqui, tam Iudaei quam gentiles, cognoscentes patrem aeternum non velle placari, nisi per filium in fine temporum incarnandum, praestolabantur et desiderabant eius adventum. 69

A) litteraliter sumendo:

1. Ipsum incarnari quaerebant clamore valido extrinseco ac intrinseco desiderio.
2. Quaerebant dei filium incarnandum per carnalem concubitum. 70
3. Ipsum incarnari quaerebant per munerum oblationem, 71
4. per fidem firmissimam, quam habebant per corporis sepulturam,
5. humilitate profundissima. 72
6. Cum aliorum hominum taedio et spretu ipsum incarnari quaerebant.

B) Spiritualiter autem deducendo ista claret, qualiter et nos spirituales adventum domini habemus desiderare et quaerere. 73

1. Ipsum desiderare habemus clamore valido ac intrinseco desiderio,

2. non per carnalem concubitum, sed per mentalem conceptum,	
3. per munerum oblationem,	74
4. fide firmissima ac corporis nostri in sepultura.	
5. Eius adventum docemur summa humilitate quaerere,	
6. cum spretu et contemptu mundi et omnium rerum non divinarum.	75

Art. XV. <u>Quales ipsi antiqui patres repromissiones in Christo receperunt.</u>	76
--	----

Ex scriptura et oraculis sex repromissiones in vero messia acceperunt:

1. affluentiam et ubertatem benedictionis interioris.	
2. Promissus est ut lux cunctas tenebras fugans et omne medium illustrans, non tantum populi Israelitici sed etiam gentibus,	
3. ut translator legis et sacerdotii ad statum alteriorem,	
4. ut reparator casus in statu paupertatis,	77
5. ut dator verae promissionis ac aeternae hereditatis,	78
6. non ut purus homo, sed ut deus-homo.	
Q: Numquid ex scripturis receptis a Iudaeis potest probari ipsum messiam verum deum et hominem esse promissum?	79
Q: Quaeri potest de hoc, quod tactum est in isto articulo de Melchisedech, quod fuerit sine patre, sine matre et genealogia, quod videtur esse mirabile: quis fuerit iste Melchisedech?	81
Q: Cur lex nova non fuit per messiam in scripturis communicanda sicut lex vetus?	

Art. XVI. <u>Qualiter haec benedicta filii dei incarnatio variis figuris et aenigmatis praefiguratur</u>	82
--	----

1. per costam primi parentis: Et de suo latere extracta est
costa et mulier deinde formata.
2. in columba Noe ramum olivae apportante
3. in tabernaculo legis veteris:
 - a) tabernaculum testamenti
 - b) tabernaculum unctionis oleo consecratum
 - c) tabernaculum divina maiestate et gloria repletum
4. per Ezechielis portam, 83
5. in Daniel 2° cap. per lapidem abscisum sine manibus,
6. per florentem virgam Aaron, quae non tantum floruit et
frondit, sed et germinavit.

Art. XVII. <u>Quot aetates temporis tempori veri messiae praecesserunt</u>	84
--	----

A) In sexta aetate natus est Christus.

1. Prima aetas fuit ab Adam usque ad Noe,
2. secunda a Noe usque ad Abraham,
3. tertia ab Abraham usque ad David,
4. quarta a David usque ad transmigrationem Babylonis,
5. quinta a transmigratione Babylonis usque ad partum
virginis,
6. sexta aetas fuit inchoata a virginis partu et durat
usque ad finem mundi.

B) Spiritualiter deducendo textum est sciendum, quod ad
spiritualem dei nativitatem praeexigunt haec aetates
in anima. Oportet enim:

1. ut Adam illustrari lumine divino,
2. per diluvium verae poenitentiae et conversionis,
3. per exitum de huius mundi Aegypto tenebroso, 85

4. ut sol naturalis et intellectus retrocedat ac alteriori lumine fidei mens illustraretur,
5. omnes vires in terra viventium dirigi ad statuam auream.
6. His completis in homine inchoatur aetas sexta.

Art. XVIII. <u>Quale tempus sub lege Moisi, ut ex hoc pateat clarius, quam decens fuerit, quod alia lex ei successerit.</u>	86
--	----

Sex erant defectus generales:

1. Praecepta caerimonialia et iudicialia multiplicia, dura et importabilia habebant.	
2. Corda dura et lapidea habebant.	
3. Ipsis deus durissimus et ultionum dominus fuit.	87
4. Diaboli potestas magna fuit seductionisque eius laquei latentes et varii erant.	
5. Idem tempus sub umbra et non in luce fuit.	
6. Janua paradisi fuit ipsis clausa.	88

Art. XIX. <u>Qualiter hieme transeunte vox turturis audita est, dum deus pater nuptias filio suo fecit</u>	89
--	----

A) Thalamus fuit praeparatus:

1. firmatus columnis septem a suprema sapientia,
2. divina gratia illuminatus,
3. decenter ornatus: Mariae se totam infundit plenitudo gratiae,
4. ab omni sorde maculae non tantum mundatus, sed et praeventus.

B) Discordia inter deum et hominem per matrimonium stabilitum fuit reformata: 90

1. consensus virginis,
2. dispar ortus naturarum,

3. copula indissolubilis,
4. coniunctio puertilis.

C) In his nuptiis sex uniones factae fuerunt sacratissimae:

1. unio parentis cum prole 91
2. animae cum carne
3. animae cum deitate
4. totius humanae naturae cum supposito verbi,
quartuor exempla istius benedictae assumptionis
naturae humanae:
a) arborum unio in sermone,
b) unio, quae fit in corporis animatione,
c) unio in habitus adhaesione,
d) unio, quae fit in accidentis informatione,
5. omnium hominum in caritate fervidissima 92
6. omnium exercitiorum et virtutum.

Q: Quae unio ipsius verbi ad praedicta fecit
ipsum hominem-deum? 93

Q: An sit possibile verbum uniri hypostatice
homini absque hoc, quod talis homo fruatur
essentia divina.

Art. XX. De conditionibus benedictae nativitatis 95

1. fuit gratiosissima
2. Haec nativitas fuit amoris mutui.
Congruentias istius assumptionis humanae naturae et non
angelicae:
a) ut angeli mali ex hoc non se extollerent, 96
b) ne suaderent colī pro diis,
c) ut ostenderet, quod aliquis posset praemiari sine
praecedentibus meritis,
d) ut superbia hominis recondereetur, cum dei filius sic
se humiliaverat,
e) ut homo disceret, quod in sui reparatione indigebat
tanto mediatore,
f) ut oboedientia praeberet exemplum,
g) ut per eam naturam vinceret diabolum, in qua fuit
victor.

3. transcendens et occultissima,	
4. iucundissima,	
5. perfectissima,	97
6. summe naturalis, quamvis mirabilissima.	98
Q: Cur ipse dei filius voluit nasci de virgine et non de viro et muliere?	99
a) responsio Gregorii	100
b) Anselmi	
c) propter virginatis praeconium	

Art. XXI. <u>Qualiter Christus avaritiae primi parentis per artissimam paupertatem satisfecit</u>	102
--	-----

A) Est multiplex modus paupertatis:

1. quam parit calamitas: in personis miserabilibus,
2. quam parit cupiditas: in pauperibus simulatis,
3. quam parit pigritia: in mendicantibus validis,
4. quam parit industria: in pauperibus studiosis,
5. quam parit iustitia: in pauperibus voluntariis,
immunibus ab amore temporalis lucri,

B) Qualiter dei filius pauper fuit hac quinta paupertate..... 104

1. Ipse dei filius pauper fuit quoad ostentationem
subtilitatis et scientiae.
 a) Quamvis plenus sapientia fuerit, plenitudinem
 eandem ut communiter non ostendit.
 b) quod ad discipulatum mundi sapientes non vocavit,
 c) quod dixit: "Beati pauperes spiritu."
2. Pauper fuit voluntate propria, 105
3. omni delectatione sensuum et corporis,
4. quoad executionem inclinationis naturalis. 106
5. De proprio nihil habuit.
6. Etiam in communi pauperrimus extitit. 107

C) Obiectiones calumniatorum paupertatis 108

1. Christus loculos habuit, ergo.
2. Si loculos habere non est perfectionis, ergo et in
Christo repertus actus criminis est.

3. Si loculos habere est imperfectionis, ergo et Christus exercuit imperfectionis opera.
4. Perfectio vitae stat cum divitiis et loculos.
5. Et discipulos habuisse expresse legitur.
6. Videtur contra determinationem ecclesiae esse.

D) Ut amplius elucescat veritas, est sciendum: 109

1. Duplex est in Christo ratio exemplaritatis, aeternae videlicet et temporalis.
2. Perfectio et imperfectio non differunt sicut duo contraria, sed sicut maius bonum et minus bonum. 110
3. Omnis actus Christi potest dupliciter considerari:
 - a) secundum naturam proprii generis,
 - b) in respectu ad personam Christi.
4. Triplex est perfectionis differentia in scriptura sacra descripta:
 - a) perfectio necessitatis,
 - b) supererrogationis,
 - c) ultimatae plenitudinis.
5. Christus loculos habuit multiplici de causa:
 - a) ad consolandum infirmos,
 - b) ad refellendum reprobos seu haereticos, 111
 - c) ad terrendum avaros,
 - d) ad informandum perfectos.

E) Responsio ad obiecta calumniatorum. 112

1. Christum in cunctis suis actibus imitari falsum est.
2. Loculos habere non est culpa, sed minoris perfectionis.
3. Aliqui actus Christi in genere proprio perfecti non fuerunt, in respectu tamen ad caritatem Christi et ad eius personam summe perfecti fuerunt 113
4. Perfectio vitae stat cum divitiis, cum habentur ut dispensentur, seu necessitatis tempore.
5. Apostoli habuerunt loculos eadem de causa, de qua et Christus.
6. Christus et apostoli habebant ius utendi seu donandi pecuniam, ergo et ecclesia 114

Art. XXII. <u>Qualiter dei filius faustum superbiae primi parentis resarcivit per summam humilitatem.</u>	115
1. Dei filius semetipsum exinanivit formam servi accipiens et etiam generales infirmitates hominum assumpsit.	
2. in vestimentis et conversatione,	
3. humilibus operibus,	116
4. omnem mundi gloriam et excellentiam fugiendo,	
5. infra nostres passiones et tribulationes, immo infra nostra facinora et peccata se humiliavit,	117
6. mortem turpissimam et abiectissimam eligendo liberrime:	
a) Ipse dixerat: Potestatem habeo ponendi animam meam.	
b) Post istam vocem, in qua figuram nostri peccati edidit, continue tradidit spiritum.	
c) Pilatus mirabatur, quia iam fuisset mortuus.	118
Q: Ex hoc sequitur, quod Iudaei non occidissent Christum?	
Q: Cur mortem crucis elegit potius quam aliud genus mortis?	
Q: Quid praedictis gradibus humilitatis ipse sibi meruit?	
Q: Quid meruit nobis?	119
 Art. XXIII. <u>Qualiter dei filius delectationem inordinatam in primo parente retorsit et extinxit.</u>	120
Dei filius se ad obiecta contraria et magis amara inclavit:	
1. extensive quoad omne genus passionis quam interioris hominis tam etiam exterioris.	
Q: Quae fuerit maior passio eius corporalis? ...	121
a) flagellatio,	
b) coronatio,	
c) exuitio vestitum.	
2. Fuerunt passiones suae animae intentissimae.	122
Q: Cur sanguinem sudabat et non aliam superfluitatem?	123

3. Passio eius etiam ratione corporis convincitur permaxima fuisse.

- a) quia delicatissimus in natura fuit,
- b) quia habuit vivacissimum spiritum et passionis et incommodi perceptivum.
- c) quia plus patiebatur in locis nervosis et membris.

Q: Numquid delectatio animae in corpus redundabat et passiones eius diminuebat seu mitigabat?

Q: Numquid passio corporis fuit maior quam passio animae?

4. Passio eius permaxima fuisse convincitur ex sua divinitate. 124

Sex obiecta habuit in anima generantia passionem:

- a) cognovit omnes dei offensas factas et fiendas,
- b) propter perditionem multorum,
- c) cognovit omnia tormenta et confusiones futuras sibi inferendas,
- d) tormenta futura omnium electorum et maxime matris suae benedictae,
- e) ingratitude omnium, qui sibi et suis futuris erant ingrati,
- f) omnes supplicationes et humiliationes sui ad patrem.

Q: Quod obiectum inter ista plus ipsum cruciabat?

5. Eius passio permaxima fuisse convincitur, quia erat sine omni interpolatione.

Q: Numquid cum Christus dormivit, interpolationes passionis habuit? 125

6. Eius passio magna fuit ex morte amarissima.

Q: Quid per mortem et passionem ipse dei filius sibi ipsi meruit?

Art. XXIV. De pretiositate mortis Christi. 127

Mors Christi pretiosissima erat:

1. quia sine debito ex puro amore oblata fuit,
2. ex sui vita,

Q: Si tam malum est occidere ipsum quam
 bonum est vita ipsius, quomodo potest
 mors eius delere peccatum eorum, qui
 ipsum occiderunt?
3. ex sui sufficientia, etiam infinita, 128
4. ex acceptatione divina,
5. quia per consequentiam sui fructus nequaquam in se
 minoratur, 129
6. ex sui liberalitate.

Art. XXV. De fructu passionis Christi. 130

Quamvis fructus sit innumerabilis, sex sunt tamen inter
 istos quasi principales.

1. inferni destructio ac apertio ianuae caelestis,
2. diminutio diabolicae potestatis,
3. per mortem Christi via salutis est nobis ostensa.

Q: An tot homines erunt salvandi per
 pretiositatem mortis Christi, quot
 ruebant angeli mali?

4. Per mortem Christi data est prima gratia in circum-
 cisione collata, quae et nunc abundantius in baptismo
 confertur. 131
5. Per mortem Christi habemus gratiam poenitentialem.
6. Propter mortem Christi nunc habemus tempus gratiae.

Q: Si per Christi mortem et in fide ipsius
 patres veteris testamenti purgati ab
 originali culpa fuerant, cur igitur ianua
 caeli ipsis fuit clausa et non aperta? 132

Art. XXVI. <u>Qualiter cuncta per prophetas et scribas promissa in vero messia a fidelibus recepta nunc sunt adimpleta.</u>	134
Sex promissiones receperant per Christum adimplendas:	
1. affluentia et ubertas interioris benedictionis,	
2. lux illustrans,	
3. legis translatio,	
4. verus messias ut reparator,	135
5. messias ut donator terrae promissionis,	
6. deus et homo.	
Q: Numquid per scripturas acceptas a Iudaeis probari potest ipsum verum messiam iam advenisse et non iuxta Iudaeorum sententiam expectandum?	136
Respondet Nicolaus de Lyra quod sic.	
Et probatur:	
a) Gen 48: Non aufertur sceptrum de Iuda et dux de femore eius.	
b) Dan 9: Septuaginta hebdomadae abbreviatae sunt super populum tuum.	
c) Dan 2: Huius autem statucae caput ex auro optimo erat.	137
d) Is ultimo: Antequam parturieret, peperit.	
e) Per sexmilia annorum erit mundus.	
Art. XXVII. <u>Qualiter omnis homo vulneratus per illum Samaritanum est curatus.</u>	139
1. Sicut homo habuisset in paradiso originalem iustitiam, sic et nunc per baptismum habet gratiam.	
2. Sicut homo primus dotatus fuit claritate intellectus, sic et nunc clarissime ostensum est ostium sapientiae verae.	
3. Homo reparatus per tria lumina accenditur: lumen naturale, lumen fidei, lumen gloriae.	

4. Homo reparatus libertatem et libertatis potestatem habet.
5. Homo reparatus naturaliter et supernaturaliter movetur in suis potentiis animae.
6. Habet reformationem per Christum, quod fuit capax donorum spiritus sancti ac omnium gratiarum. 140

Q: Si plene homo est in pristinum statum innocentiae reformatus, ubi igitur hunc vita immaculata, lege amoris regulata, sine cura crastina, conversatio divinis-
sima, summeque voluptuosa, ubi vita sine crimine, sine odio et invidia?

Art. XXVIII. Qualiter per illum Samaritanum omnes nobilitates corporis nobis sunt redditae vel in melius commutatae. 143

1. pulchritudo et fortitudo,
2. munditia,
3. In praesenti statu homo in Christo incipit in novitate vitae ambulare.
4. impassibilitas, 144
5. fortitudo et agilitas,
6. dominium omnium rerum. 145

Q: Si deleta est hominis culpa per Christum, cur remansit tam multiplex poena?

- a) ad exercendam iustitiam,
- b) ad emendanda peccata,
- c) ad ostendendum huius vitae miseriam,
- d) ad ardentius desiderandum supernam patriam.

Art. XXIX. <u>Quomodo et qualiter praesens status hominis nobilior et decentior est quam fuisset, si homo in paradiso stetisset.</u>	147
1. Deus nequaquam malum fieri permisisset, nisi aliquod bonum exinde elicere intendisset.	
2. Secundum cursum praesentem magis sunt accepti actus hominis viatoris in exilio, quam in paradiso fuissent.	
3. Plura sunt ostensa amoris divini iudicia ac divina beneficia homini secundum statum praesentem.	
4. Plura sunt virtutum exercitia nunc, quam fuissent in statu innocentiae.	148
5. Eligibilius est et nobilius tempus vitae abbreviari et hominem mori et caelestem gloriam adipisci quam omnis delectatio praesentis vitae, et etiam in para- diso habita.	
6. Nunc homo reparatus per Christum maiorem adipisci- tur gratiam et gloriam, quam adeptus fuisset, si in paradiso tunc stetisset.	149
Art. XXX. <u>Totius mundi status modo perfectior est, quam fuisset, si homo non peccasset.</u>	150

Sex modis declarabo:

1. Secundum istos, qui dei filium non incarnatum fuisse
opinantur, si homo non peccasset: tunc totum universum
nequaquam fuisset tam perfectum.
2. Supposita eadem opinione: tunc elementa omnia in
Christo non fuissent sanctificata.
3. Supposita opinione, quod et dei filius in statu innocen-
tiae fuisset incarnatus: terra et omnia elementa in
sacramentis et per vitam terrestrem Christi sunt
ornata et sanctificata.
4. Universum nunc est perfectius, quod in singulis sunt
bona et mala sibi invicem permixta, quam si prae-
cise bona absque malis existerent.

5. Diversitas et inaequalitas statuum facit mundum decentiorem: nunc multo maior est diversitas et inordinatio et inaequalitas.	151
6. Nunc magis divina sapientia et potentia elucescit, quam si homo non peccasset.	

<u>Appendix I: De perfectione humanitatis Christi</u>	154
---	-----

A) nobilitates et excellentiae sui corporis.

1. munditia

a) In formatione corporis eius acceptus fuit sanguis virginis purissimus.	
b) quia Christus Nazarenus fuit, quae gens mundissima est.	155

Q: Numquid omnes defectus nostros
assumpsit?

Q: Quare assumpsit defectus?

2. pretiosissimus

a) ordinatissime membra fuerunt formata,	
b) ex redundantia fruitionis in corpus,	
c) quia matrem pulcherrimam habuit.	

Q: Cum hoc ad vanitatem quoddammodo videatur pertinere, cur Christus assumpsit?	156
---	-----

3. delicatissimus

a) quia Christi caro non per tempus fuit consolidata,	
b) quia materia delicatissimae iuenculae fuit,	
c) quia Nazarenus fuit.	

4. nobilissimus

Q: Cur ipse et mater eius tam pauperes erant?	157
---	-----

5. fortissimus

6. delicatissimus

a) ex corporis delectabilitate,	
b) ex verborum dulcore,	158
c) ex operibus.	

B) de privilegiis et nobilitatibus animae Christi

1. mundissima

Q: Cur peccatum originale transit
in infantes? 159

2. omni gratia et sapientia impleta

Q: An anima Christi scivit omnia, quae
deus scivit?

Q: Quare autem non dedit omnipotentiam
sicut omnium scientiam? 160

3. ad corpus eius proportionata

4. ab instanti conceptionis semper meruit.

Q: Cum Christus dormivit, comedit
et quievit, quomodo semper mereri
potuit?

Appendix II:

Q: Utrum mendicare propter Christum
sit christianae perfectionis? 162

Triplex est modus mendicandi:

1. ex necessitate naturae: debiles vel infirmi,
2. ex vitiositate culpa: pro otio fovendo vel pro
lucro captando,
3. ex supererogatione iustitiae: pro Christo imitando
vel evangelizando.

Q: Quid est maioris perfectionis in
religione: nihil habere nec in proprio
nec in communi, vel nihil habere
in proprio et aliquid habere in communi?

Responsio: primum est maioris perfectionis.

Obiectio: Aliquid habere est conforme paupertate Christi,
quia Christus hoc exemplo suo docuit. 163

Responsio: Tribus de causis Christus habuit oculos:

1. ad subventionem pauperum,
2. ad usus suos et suorum propter necessitatem,
3. condescensive et dispensative propter infirmos, qui postea talia in ecclesia erant quaesituri.

Teil III. <u>Textkritischer Apparat</u>	165
Teil IV. <u>Quellen und Parallelen</u>	224